

رویکردی نوین در زبان‌شناسی کاربردی

مقدمه

پیدایش و تکوین و نشر رویکردهای نوین در حوزه‌های مختلف علمی در وهله نخست وظیفه و حاصل تلاش صاحب‌نظران هر رشته علمی است. در این تلاش برخی از اندیشمندان در پیدایش و برخی دیگر در تکوین و نشر آن نقش ایفا می‌کنند. آنچه در این زایش و بالارویکردهای نوین حائز اهمیت است، عبارت از این است که این جوانه‌های نوین علمی در مرحله زایش را کد نمایند بلکه هر روز با یافته‌های نظری اساس آن مستحکم‌تر شود و با معرفی به سایر نقاط عالم و گسترش آن، مجامع بیشتری به لحاظ کاربردی از آن بهره‌مند گردند. در این راستا زبان‌شناسی حقوقی (قانونی) یکی از این رویکردهای نوین در حوزه علمی زبان‌شناسی و حقوق است که در مجامع علمی حقوق و زبان‌شناسی ایران ناشناخته مانده است. مقاله حاضر در چارچوب روش تحلیلی-توصیفی در صدد است زبان‌شناسی حقوقی (قانونی) را به محافل زبان‌شناسی و حقوقی و سپس به جامعه علمی رشته‌های مرتبط معرفی نماید.

مفاهیم نظری

اصطلاح زبان‌شناسی حقوقی (قانونی) از ترکیب دو کلمه صفت (Forensic) و اسم

(Linguistics) می‌باشد. شاید عناوین دیگری همچون «زبان‌شناسی محکمه‌ای»، «زبان‌شناسی قضایی»، «زبان‌شناسی قانونی»، «زبان‌شناسی حقوقی» با این اصطلاح همخوانی و مناسبت داشته باشند. اما از آنجایی که از سال‌های گذشته "Forensic" با معادل «قانون» در ساخت اصطلاحات مشابه به کار رفته و امروزه در زبان فارسی پذیرفته شده‌اند، در نگاه اول به نظر می‌رسد که معادل «زبان‌شناسی قانونی» مناسب باشد اما با توجه به این نکته که معادل «زبان‌شناسی قانونی» معنای کاربرد یافته‌های زبان‌شناسی را در مسائل قضایی به ذهن شنونده متبادر نمی‌سازد و از طرف دیگر، رشته‌های حقوق و زبان‌شناسی به عنوان دو رشته علمی دانشگاهی برای همگان شناخته شده‌اند در حالی که «قانون» به عنوان یک رشته علمی شناخته شده نیست، بهتر است معادل «زبان‌شناسی حقوقی» را برگزینیم. در تعریف "Forensic Linguistics" به عنوان یک رویکرد جدید می‌توان گفت، همانطور که «پزشکی قانونی»^۱ علمی است که ناظر بر اعمال کلیه شاخه‌های علوم پزشکی بر اهداف مربوط به «قانون» می‌باشد و یا «آسیب‌شناسی قانونی»^۲ شاخه‌ای از پزشکی است که کارش مربوط است به بیماریها و اختلالات بدن از دیدگاه اصول و موارد قانونی و حقوقی و یا «روانپزشکی قانونی»^۳ رشته‌ای از پزشکی است که کارش رسیدگی به اختلالات روحی و فکری از دیدگاه اصول و موارد قانونی و حقوقی می‌باشد (آقایی، ۱۳۷۸، ص ۵۸۱) به روش قیاس، زبان‌شناسی حقوقی علمی است که ناظر بر عملکرد کلیه شاخه‌های زبان‌شناسی از قبیل آواشناسی در تشخیص هویت^۴، فنون نگارش متون حقوقی^۵، معنی‌شناسی^۶، تجزیه و تحلیل کلام و متن^۷، در اهداف مرتبط با قانون در محاکم قضایی است. حوزه عملکرد تحقیقات زبان‌شناسی حقوقی (قانونی) از یک طرف دانش زبان‌شناختی و از طرف دیگر نیازهای مجامع قانونی و حقوقی همچون دادگاهها می‌باشد (گروت، ۲۰۰۳).

رویکردهایی مانند زبان‌شناسی حقوقی (قانونی)، پزشکی قانونی، روان‌شناسی قانونی، آسیب‌شناسی قانونی و شیمی قانونی با هم شاخه «علوم قانونی»^۸ را در محافل علمی و قضایی غرب به وجود آورده است.

میرون در معرفی تحلیل زبان‌شناختی حقوقی معتقد است که تحلیل زبان‌شناختی

1. Forensic Mdicine
3. Forensic Psychiatry
5. Law text writing skills
7. Discourse Analysis

2. Forensic Pathology
4. Identification phonetics
6. Semantics
8. Forensic Science

حقوقی فرایندی است از تطبیق تشابهات سبکی در اسناد حقوقی مختلف با یکدیگر و سپس ارزش‌گذاری وجوه تشابه براساس تمایزات و بسامد مصداقها. او می‌گوید، البته چنین تحلیلی حتماً تضمین‌کننده تشخیص هویت نویسنده سند مخدوش، بی‌نام و یا با نام جعلی یا مستعار نمی‌باشد، از نظر او نتایج تحلیل زبان‌شناختی می‌تواند با ارائه ادله در تعیین و اثبات نویسنده سند نقش بارزی ایفا نماید اما نمی‌تواند دیگر نویسندگان احتمالی را که می‌توانسته‌اند در جعل سند دست داشته باشند، تبرئه نماید. (تیرسما و سولان، ۲۰۰۳، ص ۲۲۹). پرفسور دونالد فوستر^۱ استاد دانشکده واسر^۲ که یکی از چهره‌های علمی سرشناس در به‌کارگیری تجزیه و تحلیل سبکی برای تشخیص اسناد هم در متون ادبی و هم متون حقوقی است معتقد است که بین زبان‌شناسی و حقوق رابطه تنگاتنگی وجود دارد که یکی از این حلقه‌های ارتباط سبک‌شناسی حقوقی (قانونی)^۳ می‌تواند باشد که نیاز به آن در دادگاهها کاملاً مشهود است. (فوستر، ۲۰۰۰، ص ۱۶-۱۷)

زبان‌شناسی حقوقی شاخه‌ای میان‌رشته‌ای از زبان‌شناسی و حقوق است که در ده سال اخیر بخصوص از سال ۱۹۹۷ در محافل زبان‌شناسی و حقوقی آمریکا و اروپا نضج گرفته و از آن زمان هر روز از زبان‌شناسان در ارائه اسناد و شهادت در دادگاهها و ارائه نظر کارشناسی بر روی پرونده‌های محاکم قضایی جهت کشف حقایق و قضاوت دقیق‌تر بهره می‌جویند و این همکاری روز به روز به گسترش می‌باشد (تیرسما و سولان، ۲۰۰۳، ص ۲۲۱). اگرچه دست اندرکاران امر قضاوت نخست با حضور زبان‌شناسی در محاکم قضایی در کشف حقایق چندان خرسند نبودند و در واقع این کار را نوعی تهدید شغلی برای خود حس می‌کردند اما به زودی دریافتند که نظر کارشناسی متخصصان زبان‌شناسی در تشخیص موضوعات مورد مناقشه نقش مهمی ایفا می‌نمایند (همان، ص ۲۳۸). با استفاده از نظر متخصصان زبان‌شناسی، در واقع دادگاه‌های آمریکا ماده قانونی ۷۰۲ را که در سال ۱۹۷۵ به تصویب رسیده بود، در مورد استفاده از زبان‌شناسی به مرحله اجرا درآوردند. براساس این ماده استفاده از نظر کارشناسان و متخصصان مرتبط با موضوع پرونده به طور عام نه تنها در دادگاهها مجاز بلکه لازم شمرده شد. این قانون «نظر علمی متخصصان»^۴ را جایگزین «پذیرش عمومی»^۵ یا اجماع نظر غیرمتخصصان

1. Donald Foster

2. Vassar College

3. Forensic stylistic

4. Scientifically Valid

5. general acceptance

قانون فرای^۱ که در سال ۱۹۲۳ به تصویب رسید و همچنان ملاک صدور رأی بود) نمود (همان، ص ۲۲۴).

پیشینه تحقیق

زبان‌شناسی حقوقی در آمریکا و اروپا محدود به کاربرد یافته‌های زبان‌شناسان در دادگاهها و محافل قضایی نشده بلکه جهت تعمیق و گسترش این دو حوزه از علم تحقیقات وسیعی صورت گرفته است که به برخی از آنها به عنوان شاهد در قالب سه نوع فعالیت پژوهشی اشاره می‌گردد:

الف: تألیف کتب، تعریف سرفصل دروس، چاپ مقالات و پایان‌نامه‌های دانشگاهی، از قبیل:
- دروس:

درس «زبان برای حقوق و عدالت»، شماره درس (۰۲۴) به مدت ۵۹ ساعت در دانشگاه فلینگ

درس «زبان‌شناسی حقوقی» در مقطع تحصیلی کارشناسی رشته حقوق و زبان‌شناسی در دانشگاه بیرمنگام
- مقالات:

«تلویح در زبان حقوق»، توسط پ. اینگرام در مجله بین‌المللی نشانه‌شناسی و حقوق. «گفتمان قضایی» در مجله آواشناسی و زبان‌شناسی شماره (۴۸). «فرهنگ لغت‌های مفهومی برای ترجمه در رشته حقوق» در مجله بین‌المللی واژه‌نگاری. «تحقیق در آئین نگارش متون حقوقی» توسط، پی. سی، کالینو آر. جی. مارکت. «دو نوع گفتمان (تحلیل کلام) حقوقی: تعدی در دیدگاه‌های آمریکایی و کتب مرتبط» توسط دی. وارگاس. «رویکردی به مطالعات زبان‌شناختی اسناد حقوقی» ارائه شده در سمینار آکسفورد توسط جی. ام. اسوالس و جی، وی، بهاشیا.
- کتاب و پایان‌نامه:

«برخی از ویژگیهای زبان‌شناختی و گفتمان متون حقوقی تجاری» پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اکستون، توسط دلیو. یو دی. و یک ارما
«استعاره در حقوق آمریکایی و تحلیل کلام حقوقی» از برنارد، جی، هییتس، دانشگاه پیتزبورگ، دانشکده حقوق.

«اجزاء تشکیل دهنده سبک حقوقی» از بریان، گاورنا.

«گرامر برای وکلا»، توسط مایکل میهان و گراهام تولوچ

«زبان و حقوق انگلیسی»، توسط اف. راسل و لاکی

«برنامه ریزی درسی در زبان انگلیسی برای اهداف حقوقی»، توسط پت هاوی.

ب. کنفرانسهای زبان‌شناسی حقوقی (زبان‌شناسی و حقوق)

علاوه بر تألیف کتب و چاپ مقالات متعددی در چند سال اخیر در شاخه زبان‌شناسی حقوقی که در بخش (الف) به برخی از آنها اشاره شد، برگزاری ده کنفرانس علمی - تخصصی در کشورهای مختلف از جمله: فنلاند، استرالیا، انگلستان، هندوستان، دلالت بر اهمیت موضوع دارد. این کنفرانسها غالباً حول موضوعات ذیل به کنکاش و تحقیق می‌پردازند که یافته‌های آنان می‌تواند افق نوینی در پیش روی زبان‌شناسی، حقوقدانان اعم از وکلا و قضات بگشاید.

ششمین کنفرانس بین‌المللی «زبان و حقوق» توسط سازمان بین‌المللی زبان‌شناسی حقوقی، سیدنی، استرالیا، نهم تا یازدهم جولای ۲۰۰۳.

کنفرانس بین‌المللی پیرامون: «زبان و حقوق و زندگی» توسط سازمان زبان‌شناسی نقشگرای سیستمیک، در دانشگاه لاک نو^۱ هندوستان از پانزدهم تا هفدهم دسامبر ۲۰۰۳ به همراه برگزاری کارگاههای پیرامون زبان‌شناسی و حقوق به شرح زیر:

* زبان‌شناسی حقوقی

* جرایم زبان^۲: شهادت کذب^۳، سوگند دروغ، توطئه چینی^۴، بهتان و هتاکی^۵

* تخطی و تجاوز به حقوق انحصاری چاپ و تکثیر آثار دیگران^۶

* آموزش زبان حقوق

* زبان حقوقی و فرایند ساده سازی

* ترجمه متون حقوق و تفسیر

* تعامل قضایی در دادگاهها با پلیس (بررسی زبان‌شناختی گفتگوها و مدارک)

* کاستی‌های زبان در برابر حقوق.

- کنفرانس زبان‌شناسی حقوقی توسط گروه آموزشی زبان‌شناسی (آواشناسی) در

دانشگاه هلسینکی، فنلاند از بیست و نهم و الی سی و یکم جولای (۲۰۰۴)

1. Luck now
3. perjury
5. vilification

2. language crimes
4. conspiracy
6. Copyright violation

- دومین کنفرانس زبان‌شناسی حقوقی که توسط دانشگاه نیوانگلند از نهم تا دوازدهم جولای ۱۹۹۵ برگزار شد.

ج. انتشار مجله تخصصی و تأسیس انجمن زبان‌شناسی حقوقی

مجله تخصصی زبان‌شناسی حقوقی (قانونی)^۱ که در سال ۱۹۹۵ انتشار یافت تاکنون ده دوره آن در قالب بیست شماره منتشر گردیده. این مجله که حاوی مقالات علمی زبان‌شناسان و حقوقدانان است در سوم جولای ۲۰۰۳ میلادی عنوان آن به مجله بین‌المللی گفتار، زبان و حقوق (رویکرد) زبان‌شناسی حقوقی (قانونی)^۲ تغییر یافت، در دانشگاه بیرمنگام انگلستان چاپ و منتشر می‌شود. سردبیران مجله فوق: مالکم کولت هارد، ژانت کاتریل، پال فولکس و پیتر فرنچ از گروه زبان‌شناسی و حقوق می‌باشند. در این مدت انجمن بین‌المللی آواشناسی حقوقی (قانونی)^۳ نیز تأسیس گردید. برخی از مقالات موجود در شماره‌های مجله فوق به شرح زیر می‌باشد:

* مشکل تشخیص هویت

* گویشور چند صدایی

* ابزار جدید جهت قابل رؤیت نمودن ویژگیهای مغناطیسی در نوارهای ویدئویی

* مسائلی پیرامون اسناد دستنویس: عوامل مؤثر در تشخیص اعتبار دستنوشته‌ها

بعنوان سند در پرونده‌های قضایی و دادگاهها

* ساختار زبان‌شناختی دستنوشته‌های قانونی و حقوقی و مقایسه امضاءها

* زبان به مثابه مدرک، زبان‌شناس به مثابه شاهد در دادگاه‌های آمریکای شمالی

* زبان‌شناسی حقوقی در استرالیا

* کاربرد مجموعه قوانین در تجزیه و تحلیل متون حقوقی

پیترتی یرسما از دانشکده حقوق لویولا و لارنس سولان از دانشکده حقوق برکلی (۲۰۰۳، ص ۲۲۱) در مقاله «زبان‌شناس در جایگاه شاهد» مبحثی در زبان‌شناسی قانونی در آمریکا و لارنس سولان در مقالات «متخصصان زبان‌شناسی به مثابه راهنمایان سیار معناشناسی» (۱۹۹۸) و «آیا سیستم قضایی می‌تواند از متخصصان امر معنا استفاده نماید» (۱۹۹۹)، «زبان و قضاوت» (۱۹۹۳)، و راجرشای (۱۹۹۳، ۱۹۹۸، ۲۰۰۲) از

1. The international Journal of forensic linguistic

2. The international Journal of speech, language and law : forensic linguistics

3. International Association for Forensic Phonetics

دانشگاه جرج تاون آمریکا، جویس لویی (۱۹۹۳، ۱۹۹۴)، ای. کارول چاسکی (۲۰۰۱)، ژانت کاتریل (۲۰۰۲)، پیترو کولی کاور (۱۹۹۷)، ال. دیوید فایگمن و همکاران (۱۹۹۷) ادوارد فاین من (۱۹۹۰)، دان فورستر (۲۰۰۰)، جان گیونز (۱۹۹۴) و جرالدمک منامن (۱۹۹۳، ۲۰۰۰) جملگی با استناد به مبانی زبان‌شناسی نظری و کاربردشناسی و هزاران پرونده حقوقی مطرح شده در محاکم قضایی آمریکا و اروپا اذعان دارند که رابطه نزدیکی بین رشته زبان‌شناسی و رشته حقوق وجود دارد و این رابطه علاوه بر موضوعاتی که در بخش (ب) و (ج) این مقاله برخی از آنها اشاره گردید، در موضوعات زیر در دادگاهها با ارائه شواهد زبان‌شناختی گره‌گشایی قضات در امر قضاوت و کشف حقایق بوده‌اند:

۱. مسائل زبان‌شناسی مرتبط با شکایات و مناقشات پیرامون سوءاستفاده از علائم تجاری کالاها

۲. گویش‌شناسی: در ارتباط با مشکلات گویشی متهمین و مشکل استنباط در تشخیص گویش و لهجه تهدیدکننده بمب‌گذار یا آدم‌ریاها که از نوار ضبط شده می‌توانند در خصوص هویت و ملیت متهمین اطلاعات با ارزشی ارائه نمایند.

۳. معانی و تفسیر متن قراردادها، مصوبات و مقررات بر مبنای ویژگیهای تجزیه و تحلیل زبان‌شناسی متن

۴. قابل فهم نمودن دستورالعملها و نقطه نظرات هیأت منصفه

۵. معانی دیگر زبانها در مقابل معانی زبان انگلیسی معیار آمریکایی

۶. مناقشه پیرامون تألیف و تشخیص اسناد مکتوب مخدوش و تشخیص نویسنده آنها

۷. قابلیت خواندن و فهم متن (مشکل استنباط قضات)

۸. تجزیه و تحلیل کلام (گفتمان) به کارگیری اصول منظورشناسی (کاربردشناسی) ^۱،

از قبیل: استلزام ^۲، پیش‌فرضها ^۳ و تلویح ^۴ (استیل ول، ۱۹۹۹ صص ۲۵ - ۹) در فرایند بازجویی از متهمین و یا گفت و شنود در دادگاهها

۹. آواشناسی و مشکل هویت و شناسایی گوینده

در این قسمت به بحث پیرامون یکی از موضوعات فوق یعنی «مسائل زبان‌شناسی

مرتبط با شکایات و مناقشات پیرامون سوءاستفاده از علائم تجاری» کالا می‌پردازیم:

1. Pragmatics

2. Entailment

3. Presupposition

4. Implicature

داده‌ها و تحلیل

متخصصان زبان‌شناسی، بخصوص آواشناسان در سیر مراحل قانونی پرونده‌های حقوق علائم تجاری کالاها فعالیت دارند. مشکلات و شکایاتی در محاکم قضایی مطرح می‌شود که طی آن برخی از شرکت‌های تولیدی و تجاری، علائم تجاری کالاهای خود را خواه به نام اشخاص و خواه شرکت‌های معتبر انتخاب می‌کنند که با عناوین کالاهای موجود در بازار که در بین مصرف‌کنندگان دارای حسن شهرت هستند تشابهات زبان‌شناختی بخصوص تشابهات آواشناختی بسیار زیادی دارند مانند عناوین تجاری کالاهای زیر که بسیار به لحاظ آوایی شبیه هستند و در بازار آمریکا و اروپا مسأله ایجاد نموده‌اند برخی از آنها به عنوان داده‌های تحقیق، عبارتند از:

Aveda	در مقابل	Avita
McDonald	در مقابل	McSleep
Beck's Beer	در مقابل	ExBier
Comsat	در مقابل	Comset
Diaparene	در مقابل	Dyprin
Dramamine	در مقابل	Bonamine
Listerine	در مقابل	Listogen
Lorraine	در مقابل	Latouraine
Simirnoff	در مقابل	Snarnoff

مسأله فوق مختص آمریکا و اروپا نبوده بلکه بازار مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان سایر کشورها نیز با اینگونه مشکلات مواجه می‌باشند. به عناوین کالاها و شرکت‌های زیر توجه و آنها را با یکدیگر مقایسه نمایید. این عناوین در بازار تجارت ایران و سایر کشورهای منطقه در بین فروشندگان و خریداران جزء از یکسو و در میان شرکت‌های تولیدکننده کالا و خریداران عمده از سوی دیگر ایجاد اشکال نموده است که برخی از آنها به شرح زیر می‌باشند:

عنوان کالا	عنوان کالا
(Citizen) ساعت سیتی‌زن	(Citizen محصول اصلی) ^۱ در مقابل سیتی‌زم (Citizen)
سیکو	(SEIKO محصول اصلی) در مقابل سی‌کو (SIEKO)
مونیلنکس	(Soulinex محصول اصلی) در مقابل مونیلنکس (Monilex)

(Noutiunl)	ناسیونال	(National محصول اصلی)	در مقابل	ناسیونال
(Argopal)	آرگوپال	(Arcopal محصول اصلی)	در مقابل	محصولات ظروف آرگوپال
(Panaphon)	پانافون	(Panasonic)	در مقابل	لوازم صوتی و... پاناسونیک
(Lorcoroc)	لرکروک	(Arcoroc)	در مقابل	محصولات ظروف کریستال آرکروک
	ایزوفام		در مقابل	ایزوفام

احقاق حق صاحبان علائم و عناوین کالاهای تجاری^۱ در محاکم تجاری و در محاکم قضایی نیاز شدید به مدرک و شاهد تخصصی دارد، چراکه اینگونه عناوین بسیار نزدیک به یکدیگر می‌باشند و همین تشابهات سبب گمراه شدن و سردرگمی خریداران کالاها می‌شود. و در نتیجه ضرر و زیان آنها را در بسیاری از موارد به دنبال دارد و شرکت‌های تولیدکننده کالاهای اصل نیز متضرر خواهند شد.

وقتی که اینگونه مسایل جدی در سطح گسترده جهان در زندگی روزمره مردم و شرکت‌های تولیدکننده مطرح هستند، جای تعجب نیست که دادگاهها بدون هیچگونه تردیدی جهت احقاق حقوق تضييع شده حضور زبان‌شناسان را در کنار خود لازم و ضروری بدانند.

جهت حل مسائلی از این نوع، آواشناسان و واج‌شناسان می‌توانند راهگشا باشند. یکی از زمینه‌های مطالعات زبان‌شناسان تحقیقات آواشناسی و معناشناسی است. آواشناسی شاخه‌ای از علم زبان‌شناسی است که به بررسی ویژگیهای صوتی گفتار می‌پردازد که در درون خود به چهار نوع تقسیم می‌شود: به آن نوع از آواشناسی که به چگونگی تولید آواهای گفتاری می‌پردازد آواشناسی تولیدی، و به آن نوع از آواشناسی که به ویژگیهای فیزیکی امواج صوتی می‌پردازد آواشناسی آکوستیک می‌گویند. آواشناسی شنیداری آن شاخه از آواشناسی است که به چگونگی دریافت امواج صوتی بوسیله گوش و سپس پردازش و دریافت آن می‌پردازد و اخیراً با توجه به اهمیت کاربردی آواشناسی در علم حقوق شاخه جدیدی از آواشناسی تحت عنوان آواشناسی قانونی یا حقوقی تعریف شده است که مسایل و موارد مرتبط با حقوق در خصوص تشخیص هویت گوینده و تجزیه و تحلیل مدارک و مستندات ضبط شده در نوارهای صوتی می‌پردازد. هر یک از شاخه‌های فوق به نحوی مرتبط با مشکلات مطرح شده در پرونده‌های قضایی می‌باشند. به عنوان نمونه به تحلیل دو نمونه از داده‌های فوق می‌پردازیم: شرکت تولیدی معتبری با عنوان "Aveda" در بازار جهانی بخصوص آمریکا

و اروپا فعالیت دارد، شرکت تولیدی دیگری همان نوع کالا را با عنوانی نزدیک به عنوان شرکت اولی با واژه "Avita" برای کالای خود برمی‌گزیند و به بازار عرضه می‌کند. شرکت اولی جهت احقاق حق خود به دادگاه شکایت و ادعای خسارت می‌کند مبنی بر اینکه شرکت "Avita" عامل این ضرر و زیان بوده است.

در این مسأله زبان‌شناس همکار قاضی در کشف حقیقت به بررسی ویژگیهای زبان‌شناختی به لحاظ آواشناسی و ساختواژه این دو عنوان می‌پردازد. آواهای [t] و [d] به لحاظ محل تولید در آواشناسی تولیدی شبیه هم هستند یعنی نوک زبان به پشت لثه می‌چسبد یعنی دارای ویژگی «لثوی» است و از لحاظ شیوه تولید، برای مدت یک لحظه در جریان هوای تنفس انسداد ایجاد می‌شود و آنگاه با یک انفجار انسداد ایجاد شده باز می‌شود و تارهای صوتی در این نمونه مورد نظر برای تولید [t] و [d] دارای حالت بین واکه‌ای^۱ است اگرچه [t] بی‌واک و [d] واکدار می‌باشد. لذا دو عنوان مورد بحث علیرغم تفاوت در نوشتار ولی شبیه هم تولید و تلفظ و دریافت می‌شوند در واقع از لحاظ علم زبان‌شناسی این دو کلمه تقریباً هم‌آوا^۲ هستند. هم‌آوایی یکی از روابط واژگانی مورد بحث در حوزه معناشناسی است (یول، ۱۹۹۶، ص ۱۱۸). هرگاه دو یا بیشتر از دو واژه که دارای صورت نوشتاری متفاوت اما به لحاظ آوایی شبیه هم تلفظ یا بیان شوند، هم‌آوا نامیده می‌شوند (همان، ص ۱۲۱). لذا براساس استدلال زبان‌شناسانه، دادگاه به نفع شرکت اولی یعنی "Aveda" رأی داده و طی حکمی شرکت دومی "Avita" را مجبور به تغییر عنوان و پرداخت غرامت محکوم نمود. مورد فوق موضوع شکایت شماره ۱۴۱۹ از فایل ۷۰۶ دادگاه فدرال تحت عنوان پرونده شرکت "Aveda" بر علیه شرکت "Avita" بوده است.

نمونه دیگری از این نوع، شکایتی است که شرکت مک‌دونالد (McDonald) از شرکت مهمانپذیرها (هتل‌های) ارزان قیمت در مسیر جاده‌های بین شهری با عنوان "McSleep" تسلیم دادگاه نموده بود.

زبان‌شناس تکواژ /Mc/ را در ساختواژه زبان انگلیسی به عنوان پیشوند^۳ عام معرفی نمود که در ساختن اسم به کار می‌رود ولی در نهایت قاضی بعد از استماع سخنان زبان‌شناس به نفع شرکت مک‌دونالد رأی صادر نمود. در معناشناسی و روابط معنایی

1. intervocalic
3. generic prefix

2. homophone

موجود در بین واژه‌ها، فرایند هم‌آوایی یکی از فرایندهای ابهام‌آفرین^۱ در زبان است. البته از لحاظ نشانه‌شناسی، فردینان دوسوسور علت وجود چنین ابهامی را ناشی از سیستم زبانی دال و مدلولی می‌داند، چرا که نزد او زبان دستگاهی از نشانه‌ها است که هر نشانه آن از دو جزء دال و مدلول تشکیل شده است. منظور از «دال» همان صورت یا قالب عناصر زبانی و منظور از «مدلول» ما به ازاء صورت است و عناصر زبانی بین دال و مدلول رابطه برقرار می‌کنند و بدین سبب رشته آوایی دارای معنی می‌شود. هر عنصری در دستگاه زبان دارای ارزش خاص است و زبان به لحاظ ارزشی، دستگاهی از ارزشها است، و همچون بازی شطرنج که در آن هر مهره اسب یا فیل و... ارزش خاص خود را دارند و نمی‌توانند به جای یکدیگر بازی کنند و یا به جای یکدیگر به کار روند، بلکه تابع مقررات حاکم بر بازی می‌باشند، از اینکه مهره‌ها از چه جنسی باشند مهم نیست. آنچه مهم است نقش و ارزشی است که از قبل برای هر یک از مهره‌ها در سیستم شطرنج تعریف شده است. سوسور معتقد است که زبان نیز چنین دستگاهی است. به عنوان نمونه دو عنوان «ایزوگام» و «ایزوفام» و یا دو واژه «دار» و «بار» که در نزد زبان‌شناسان جفت‌های کمینه نامیده می‌شوند، آنچه که سبب می‌شود که فارسی‌زبانان این چهار واژه را متمایز از یکدیگر و هر جفت را با دو معنای متفاوت تفسیر نمایند، حضور دو واج /گ/ و /ف/ در جفت واژه اول و /د/ و /ب/ در جفت واژه دوم است، اگر چنانچه دو واج /د/ و /ب/ در دو واژه «دار» و «بار» را از نظر شاخص‌های محل تولید، روش تولید و واگذاری و بی‌واکی مورد بررسی قرار دهیم خواهیم یافت که تنها در یک ویژگی آن هم ویژگی محل تولید با هم متمایزند. اما اگر در این دو کلمه واج‌ها ممیز معنا از لحاظ ویژگیهای صوتی آن چنان با هم نزدیک شوند یعنی مشابه یکدیگر گردند، در این صورت اگر بر یک مصداق در خارج دلالت نمایند ابهامی در معنا به وجود نخواهد آمد و در واقع یک واژه می‌باشند. لیکن چنانچه به دو مصداق در جهان خارج دلالت نمایند ابهام معنایی ایجاد می‌نمایند که در این صورت سبب سردرگمی شنونده و یا دریافت‌کننده خواهد شد. سودجویان در امر تولید، تجارت و خدمات عنوان کالاهای تولیدی خود را که مورد نیاز مردم است با انتخاب عناوینی مشابه از لحاظ آوایی، و مبهم تلاش می‌نمایند که با سوءاستفاده از عناوین شرکت‌های معتبر و سردرگمی مشتریان در میان الفاظ و عناوین به سود کلان دست یازند که در واقع به لحاظ حقوقی یک نوع غش در معامله محسوب می‌شود.

نتیجه

اگرچه قضات و هیأت‌های منصفه بخصوص در آمریکا ابتدا حضور زبان‌شناسان و گزارشات و شهادت تفاسیر آنها در دادگاهها را تهدیدی بر علیه خود می‌پنداشتند اما به زودی دریافتند که مهارت‌های زبان‌شناسان در تحلیل گفتمان و منظورشناسی در جهت دست یافتن و استنباط صحیح از قصد و منظور گوینده، و در تجزیه و تحلیل متن قوانین، مصوبات و یا قراردادهای و مستندات ارائه شده توسط طرفین دعوا در محکمه و استفاده از زبان‌شناسان در تشخیص صدا در اسناد شفاهی و خط در اسناد مکتوب بسیار مفید و راه‌گشا است. لذا این مقولات که در چارچوب رویکرد زبان‌شناسی حقوقی مطرح می‌شوند، بیانگر رابطه نزدیک دو رشته زبان‌شناسی و حقوق است که امروزه با استقبال هرچه بیشتر محاکم قضایی آمریکا و اروپا روبرو شده است. لذا نگارنده به صاحب‌نظران رشته حقوق و زبان‌شناسی در ایران توصیه می‌نماید که ضمن تلاش در جهت شناخت صحیح این رویکرد نوین برای استفاده از یافته‌ها و تخصص زبان‌شناسان در محاکم قضایی ایران جهت کشف حقایق تحقیق نموده و سازکار عملی ارائه نمایند.

کتابنامه

1. Chaski, Carole E., (2001) Empirical evaluation. Columbia Law Review 79:1306 - 73
2. Cotterill, Janet, (2002) Language in the legal process. Hampshire, UK.
3. Culicover, Peter, (1991) principles and parameters: An introduction to syntactic theory. Oxford University Press.
4. Dagmar Boss and et al. (2003) A new tool for the visualization of magnetic features on audiotapes, In the International journal of speech, Language and law: forensic linguistics (IJSLL:FL) Vol. 10, No: 2, Birmingham University Press.
5. Faigman, David L. and et al. (1997) Modern scientific evidence, vol. 20 St. Paul, MN: west Publishing Company.
6. Fraser, Helen, (2003) Issues in transcription: Factors affecting the reliability of transcriptions as evidence in legal cases. , in: IJSLL : FL, Vol:

- 10, No: 1, Birmingham, University Press.
7. Foster, Don, (2000), Author Unknown: On the trail of Anonymous. New York: Henry Holt. Cornell Law Review No. 85:627-55
8. Gibbons, John (ed.). 1994. Language and the law. London: Longman.
9. Groot Gerard, Rene (2003) Language and Law, The Netherlands, Maastricht University Press.
10. Levi Judith N. (1993). Evaluating Jury comprehension of illinois capital sentencing instrutions. Ammerican speech No: 1.1-26
11. -----, (1994) Language as evidence: the Linguist as expert witness in north America courts. Forensic Linguistics No: 1.1-26
12. Mcmenamin, Gerald R. (1993) Forensic stylistics. Amsterdam: Elsevier.
13. -----, and et al, (2000) Tow independent studies of the same questioned authorship case. Paper presented at Georgetown University Round Table on language and linguistics.
14. Shuy, Roger W. (1993) language crimes: the use and abuse of language evidence in the courtroom. Cambridge, MA: Blackwell.
15. -----, (1998) the language of confession, interrogation and deception. Thousand oaks, CA: Sage.
16. -----, (2002) Linguistic battle in trademark, disputes. Macmillan.
17. Solan, Lawrence M., (1998) Linguistic experts as semantic tour guides. Forensic Linguistics, No: 5,87-106.
18. -----, (1999) Can the legal system use experts in meaning? Tennessee law Review No: 66. 1161-99.
19. Stilwell, J.P., (1999) Pregmatics, London, Routledge.
20. Tirsma, Peter and Lawrence M. Solan, (2003) The linguist on the witness stand : forensic linguistics in American courts Vol, 78, No: 2.221-239.
21. Yule George (1996) The study of language (2 nd .ed), UK. Cambridge University Press.